

Sygn. akt VI U 447/13

WYROK W IMIENIU RZECZYPOSPOLITEJ POLSKIEJ

Dnia 25 października 2013 r.

Sąd Okręgowy w Szczecinie VI Wydział Pracy i Ubezpieczeń Społecznych

w składzie następującym:

| | |
|-----------------|----------------------------|
| Przewodniczący: | SSO Aleksandra Mitros |
| Protokolant: | sekr. sądowy Ewa Żarkowska |

po rozpoznaniu na rozprawie w dniu 25 października 2013 r. w S.

sprawy z wniosku E. H.

przeciwko Zakładowi Ubezpieczeń Społecznych Oddziałowi w S.

o wypłatę środków zgromadzonych na indywidualnym koncie w Zakładzie Ubezpieczeń Społecznych

na skutek odwołania E. H.

od decyzji Zakładu Ubezpieczeń Społecznych Oddziału w S.

z dnia 13 lutego 2013 roku nr (...) -1

oddala odwołanie

Sygn. akt VI U 447/13

UZASADNIENIE

Ubezpieczony E. H. w swoim piśmie z dnia 5 lutego 2013 r. wezwał Dyrektora ZUS-u Oddziału w S. do zapłaty na swoje konto kwoty wynikającej ze zwaloryzowanego kapitału początkowego i zwaloryzowanych składek na ubezpieczenie emerytalne na dzień 31 grudnia 2012 r. oraz 40% zapłaconych przez niego składek na ubezpieczenie rentowe. Jednocześnie wskazał, że od 1 stycznia 2013 r. będzie wpłacał na wskazane konto kwotę odpowiadającą sumie ustalonych przepisami składek na ubezpieczenie emerytalne, rentowe, wypadkowe i Fundusz Gwarantowanych Świadczeń Pracowniczych. Od tego też dnia będzie sam odpowiadał za swoje bezpieczeństwo finansowe do końca życia, a pieniądze gromadzone na tym koncie będą jego własnością zgodnie z art. 64 Konstytucji. Jako podstawę prawną ubezpieczony wskazał art. 2, 64 ust.1 i art.67 Konstytucji Rzeczypospolitej Polskiej.

W dniu 13 lutego 2013 r. Zakład Ubezpieczeń Społecznych Oddział w S. poinformował wnioskodawcę, że – w świetle obowiązujących przepisów – brak jest podstaw do wypłaty środków zgromadzonych na indywidualnym koncie w Zakładzie, w tym kwoty zwaloryzowanego kapitału początkowego.

Pismem z dnia 25 lutego 2013 r. ubezpieczony nie zgodził się ze stanowiskiem organu rentowego i wskazał, że podtrzymuje roszczenia, które wskazał w piśmie z dnia 13 lutego 2012 r. oraz z dnia 5 lutego 2013 r.

Organ rentowy wniósł o oddalenie odwołania.

Sąd ustalił, co następuje:

Decyzją z dnia 30 stycznia 2009 r. organ rentowy ustalił kapitał początkowy wnioskodawcy na dzień 1 stycznia 1999 r. na kwotę 91.253,58 zł. E. H. na dzień 1 stycznia 1999 r. posiada okres ubezpieczeniowy w wymiarze 20 lat 9 miesięcy i 7 dni. Po 1 stycznia 1999 r. ubezpieczony nadal opłacał i opłaca składki na ubezpieczenie społeczne z tytułu prowadzonej przez siebie działalności gospodarczej.

Niesporne, nadto **dowód:**

- decyzja z dnia 30.01.2009 r. k.56-58 akt ZUS.

Pismem z dnia 13 lutego 2012 r. E. H. poinformował, że z dniem 1 stycznia 2013 r. występuje z części emerytalno-rentowej ZUS i żąda wypłacenia na jego konto kwoty wynikającej ze zwaloryzowanego kapitału początkowego i zwaloryzowanych składek na ubezpieczenie emerytalne na dzień 31 grudnia 2012 r. oraz 40% zapłaconych przez niego składek na ubezpieczenie rentowe. Jednocześnie wskazał, że od 1 stycznia 2013 r. będzie wpłacał na wskazane konto kwotę odpowiadającą sumie ustalonych przepisami składek na ubezpieczenie emerytalne, rentowe, wypadkowe i Fundusz Gwarantowanych Świadczeń Pracowniczych. Poinformował, że od tego też dnia będzie sam odpowiadał za swoje bezpieczeństwo finansowe do końca życia, a pieniądze gromadzone na tym koncie będą jego własnością zgodnie z art. 64 Konstytucji. Do pisma dołączył oświadczenie, że po otrzymaniu żądanych składek nie będzie oczekiwał pomocy od (...) Oddział w S. i (...) Oddział w W..

Dowód:

- pismo z dnia 13.02.2012 r. k.59-60 akt ZUS.

W odpowiedzi na powyższe pismo organ rentowy w piśmie z dnia 14 marca 2012 r. poinformował E. H., że obecne uregulowania nie dają podstaw prawnych do spełnienia jego żądań, wskazując, że ustawodawca nie przewidział możliwości zwolnienia z obowiązku uczestnictwa w powszechnie obowiązującym systemie ubezpieczeń społecznych.

Dowód:

- pismo z dnia 14.03.2012 r. k.71-72 akt ZUS.

Sąd zważył, co następuje:

Odwołanie ubezpieczonego okazało się niezasadne.

Zgodnie z art. 6 ust. 1 ustawy z dnia 13 października 1998 r. o systemie ubezpieczeń społecznych (tj. Dz. U. z 2009, Nr 205, poz.1585, dalej – ustawa systemowa) obowiązkowo ubezpieczeniom emerytalnemu i rentowym podlegają, z zastrzeżeniem art. 8 i 9, osoby fizyczne, które na obszarze Rzeczypospolitej Polskiej są:

- 1) **pracownikami, z wyłączeniem prokuratorów;**
- 2) osobami wykonującymi pracę nakładczą;
- 3) członkami rolniczych spółdzielni produkcyjnych i spółdzielni kółek rolniczych, zwanymi dalej "członkami spółdzielni";
- 4) osobami wykonującymi pracę na podstawie umowy agencyjnej lub umowy zlecenia albo innej umowy o świadczenie usług, do której zgodnie z Kodeksem cywilnym stosuje się przepisy dotyczące zlecenia, zwanymi dalej "zleceniobiorcami", oraz osobami z nimi współpracującymi, z zastrzeżeniem ust. 4;

5) **osobami prowadzącymi pozarolniczą działalność oraz osobami z nimi współpracującymi;**

Stosownie zaś do **art. 13** pkt 4 ustawy systemowej obowiązkowo ubezpieczeniom emerytalnemu, rentowym, chorobowemu i wypadkowemu podlegają **osoby prowadzące pozarolniczą działalność - od dnia rozpoczęcia wykonywania działalności do dnia zaprzestania wykonywania tej działalności, z wyłączeniem okresu, na który wykonywanie działalności zostało zawieszona na podstawie przepisów o swobodzie działalności gospodarczej;**

Zgodnie z art. 16 ust. 4 ustawy systemowej składki na ubezpieczenia emerytalne, rentowe, chorobowe i wypadkowe:

1) osób prowadzących pozarolniczą działalność,

2) osób, o których mowa w art. 7,

finansują w całości, z własnych środków, sami ubezpieczeni.

W myśl art.18 ust. 8 ustawy systemowej podstawę wymiaru składek na ubezpieczenia emerytalne i rentowe ubezpieczonych, o których mowa w art. 6 ust. 1 pkt 5, stanowi zadeklarowana kwota, nie niższa jednak niż 60 % prognozowanego przeciętnego wynagrodzenia miesięcznego przyjętego do ustalenia kwoty ograniczenia rocznej podstawy wymiaru składek, ogłoszonego w trybie art. 19 ust. 10 na dany rok kalendarzowy. Składka w nowej wysokości obowiązuje od dnia 1 stycznia do dnia 31 grudnia danego roku.

Polski system ubezpieczeń społecznych realizuje wyrażone w art. 67 ust.1 Konstytucji prawo obywateli do zabezpieczenia społecznego w razie niezdolności do pracy ze względu na chorobę lub inwalidztwo oraz po osiągnięciu wieku emerytalnego, przy czym zakres i formy zabezpieczenia społecznego określają ustawy. System ten wprowadził obowiązek ubezpieczenia emerytalnego i rentowego, polegający na tym, że określona kategoria osób podlega – bez względu na swoją wolę, z mocy prawa – obowiązkowo ubezpieczeniom społecznym. Konsekwencją podlegania ubezpieczeniom społecznym jest natomiast obowiązek opłacania składek na te ubezpieczenia. Składki te zasilają fundusz ubezpieczeń społecznych, który jest państwowym funduszem celowym, a jego środki przeznaczone są w zgodzie z art.54 ustawy systemowej na:

1) wypłaty świadczeń z ubezpieczenia emerytalnego, rentowego, chorobowego oraz wypadkowego;

2) wydatki na prewencję rentową;

3) spłaty kredytów i pożyczek wraz z odsetkami, zaciąganych w celu wypłaty świadczeń z FUS;

4) odsetki za nieterminowe wypłaty świadczeń;

5) należności dla płatników składek, o których mowa w art. 3 ust. 2;

6) wydatki związane z realizacją zadań, o których mowa w art. 52 ust. 1 pkt 3;

7) (uchylony);

8) odpisy stanowiące przychody Zakładu, o których mowa w art. 76 ust. 1 pkt 1;

9) wydatki na pokrycie niedoboru środków niezbędnych do zapewnienia wypłat emerytur kapitałowych;

10) emerytury kapitałowe, środki gwarantowane oraz jednorazowe wypłaty, ustalane ze składek zewidencjonowanych na subkoncie, o którym mowa w art. 40a.

Z uwagi na takie przeznaczenie składki emerytalnej ma ona publicznoprawny ubezpieczeniowy charakter. Nie jest prywatną własnością osoby wpłacającej (tak wyrok Sądu Najwyższego z dnia 4 czerwca 2008 r. II UK 12/08, M.P.Pr. 2010/1/43 -47 LEX 534978.)

Składka w ubezpieczeniach społecznych jest osobistym wkładem ubezpieczonego, ale z przeznaczeniem na tworzenie ogólnego funduszu ubezpieczeniowego, z którego prawo do świadczeń czerpią ci ubezpieczeni, którym ziści się określone ryzyko socjalne, w pewnej proporcji do wcześniej opłacanych składek. W konsekwencji odprowadzana do funduszu ubezpieczeń społecznych składka na ubezpieczenie społeczne nie stanowi własności ubezpieczonego, co wynika zarówno z ubezpieczeniowej konstrukcji prawa do emerytury, jak i z przyjęcia założenia, że pomimo ustawowego podziału składki na część finansowaną przez ubezpieczonego i płatnika, składki na ubezpieczenia społeczne są nadal finansowane przez płatnika (tak K. Antonów: Prawo do emerytury, Kraków 2007, s. 83-84).

Ustawodawca w żadnym akcie prawnym nie przewiduje możliwości zwrotu składek opłaconych zgodnie z obowiązującymi przepisami. Jedynie w razie nadpłacenia składek, występuje możliwość zwrotu części nadpłaconej. Ustawodawca nie pozwala też na wyłączenie się z ubezpieczeń społecznych osób, które zgodnie z przepisami ustaw ubezpieczeniowych ubezpieczeniom tym podlegają. Obowiązek ubezpieczenia społecznego powstaje bowiem z mocy prawa (ex lege) po spełnieniu się określonych warunków, np. wraz z podjęciem zatrudnienia w oparciu o umowę o pracę, rozpoczęcia prowadzenia działalności gospodarczej.

Ubezpieczony, prowadząc pozarolniczą działalność gospodarczą podlega z mocy art. 6 ust.1 pkt 5 obowiązkowo ubezpieczeniom emerytalnemu i rentowemu i – zgodnie z art.16 ust. 4 ma obowiązek zapłacić składki na ubezpieczenie z własnych środków (sfinansować je w całości).

Przepisy uniemożliwiające wnioskodawcy wyłączenie się z obowiązkowych ubezpieczeń społecznych oraz zwrot wpłaconych już do tego systemu składek nie są – jak twierdzi wnioskodawca - niezgodne z art. 64 Konstytucji Rzeczypospolitej Polskiej.

Zgodnie z tym przepisem:

1. Każdy ma prawo do własności, innych praw majątkowych oraz prawo dziedziczenia.
2. Własność, inne prawa majątkowe oraz prawo dziedziczenia podlegają równej dla wszystkich ochronie prawnej.
3. Własność może być ograniczona tylko w drodze ustawy i tylko w zakresie, w jakim nie narusza ona istoty prawa własności.

Ustawodawca dopuścił w art. 64 Konstytucji możliwość ograniczenia prawa własności, jednak tylko w drodze ustawy i w sposób wskazany w ustępie 3. art. 64. Konstytucji. Treścią prawa własności jest możliwość korzystania i pobierania pożytków lub pośredniego eksploatowania przedmiotu własności (tak Trybunał Konstytucyjny w orzeczeniu SK 9/98) i z takim pośrednim eksploatowaniem przedmiotu własności mamy do czynienia w przypadku korzystania ze świadczeń określonych w systemie ubezpieczeń społecznych.

Prawo do innych niż własność praw majątkowych oraz prawo do zabezpieczenia społecznego zamieszczone zostały w jednym rozdziale Konstytucji RP zatytułowanym "Wolności i prawa ekonomiczne, socjalne i kulturalne", co wskazuje, że zostały one wyodrębnione przez ustrojodawcę jako kategorie praw podstawowych. Ustanowienie wobec praw socjalnych szczególnie reżimu ochrony nakazuje rozważanie tej ochrony w aspekcie regulacji konstytucyjnych, które się do praw socjalnych bezpośrednio odnoszą.

Przepis art. 67 ust. 1 Konstytucji RP stanowi, że "obywatel ma prawo do zabezpieczenia społecznego w razie niezdolności do pracy ze względu na chorobę lub inwalidztwo oraz po osiągnięciu wieku emerytalnego. Zakres i formy zabezpieczenia społecznego określa ustawa". Określona w art. 67 ust. 1 norma prawna jest normą skierowaną do państwa, z jednej strony nakłada na nie obowiązek stworzenia regulacji prawnych zapewniających realizację prawa

każdego obywatela do zabezpieczenia społecznego, a z drugiej - udziela ustawodawcy kompetencji do uregulowania kwestii związanych z przedmiotowym prawem. W konsekwencji, zgodnie z art. 67 ust. 1 Konstytucji RP każdemu przysługuje prawo do zabezpieczenia społecznego w ramach określonych w ustawie, która ustanawia warunki nabycia, trwania i utraty tego prawa, w tym formy i zakres świadczeń. Oznacza to dość duży zakres swobody ustawodawcy w kształtowaniu prawa obywateli do zabezpieczenia społecznego, jeśli się również uwzględni, iż w orzecznictwie Trybunału Konstytucyjnego utrwały się poglądy, że: 1) poza jego kompetencją jest sfera objęta swobodą przysługującą organom władzy ustawodawczej, której członkowie ponoszą odpowiedzialność polityczną przed wyborcami oraz ocena, czy ustawodawca znalazł najbardziej słuszne i celowe rozstrzygnięcie normowanej kwestii, gdyż to do ustawodawcy należy wybór rozwiązań, które uważa za optymalne z punktu widzenia potrzeb obywateli i wymogów rozwoju gospodarczego kraju (por. wyroki z dnia 22 czerwca 1999 r., K 5/99, OTK ZU 1999 nr 5, poz. 100 i z dnia 20 grudnia 1999 r., K 4/99, OTK ZU 1999 nr 7, poz. 165); 2) w obecnym stanie konstytucyjnym zwerbalizowaną wartością konstytucyjną stała się również konieczność zachowania równowagi finansów publicznych (art. 216 i art. 220 ust. 1 Konstytucji), przy zastrzeżeniu, że ustawowa realizacja konstytucyjnego prawa socjalnego nie może jednak nigdy uplasować się poniżej minimum wyznaczonego przez istotę danego prawa (por. wyrok z dnia 8 maja 2000 r., SK 22/99, OTK ZU 2000 nr 4, poz. 107); 3) zwiększenie lub ograniczenie wydatków na realizację praw socjalnych musi odbywać się w zgodzie z regułami określonymi przez Konstytucję, z zastrzeżeniem, że ustawa musi gwarantować świadczenia odpowiadające co najmniej minimum, określone jako zabezpieczenie podstawowych potrzeb (por. wyroki z dnia 4 grudnia 2000 r., K 9/00, OTK ZU 2000 nr 8, poz. 294 i z dnia 24 października 2005 r., P 13/04, OTK-A 2005 nr 9, poz. 102); 4) ustawodawca, stojąc przed wyborem różnych wartości może wypowiedzieć się na rzecz tej, którą uzna za cenniejszą, a zakres ochrony konstytucyjnej dotyczy "minimalnego standardu wymagań", które ustawodawca musi uwzględnić, aby norma konstytucyjna wyrażona w art. 67 nie została pozbawiona "materialnej" treści; w tym zakresie ma on swobodę w wyborze metod i rozwiązań, które służyć mają celowi określone w art. 67 Konstytucji (tak w powołanych wyżej wyrokach z dnia 8 maja 1999 r., SK 22/99 oraz z dnia 24 października 2005 r., P 13/04); 5) celem ustawodawcy było stworzenie stabilnego i efektywnego systemu emerytalno-rentowego w warunkach niekorzystnych trendów demograficznych, prowadzących do wzrostu liczby świadczeniobiorców przy jednoczesnym spadku liczby osób płacących składki na ubezpieczenia społeczne, a przeprowadzona reforma znajduje oparcie w wartościach i normach konstytucyjnych, mając na celu urzeczywistnienie prawa do zabezpieczenia społecznego w aktualnych warunkach demograficznych i gospodarczych (por. powołany wyżej wyrok z dnia 22 czerwca 1999 r., K 5/99 oraz wyrok z dnia 4 stycznia 2000 r., K 18/99, OTK 2000 nr 1, poz. 1). (tak wyrok Sądu Najwyższego z dnia 4 czerwca 2008 r. II UK 12/08, M.P.Pr. 2010/1/43 -47 LEX 534978.)

Reasumując, jeśli się uwzględni, że podstawowym celem konstytucyjnym prawa do zabezpieczenia społecznego po osiągnięciu wieku emerytalnego jest zagwarantowanie godnego poziomu życia w warunkach obniżonej zdolności do zarobkowania wynikającej z podeszłego wieku, do istoty prawa do emerytury należy zapewnienie środków utrzymania w razie zaprzestania pracy w związku z osiągnięciem określonego wieku, emerytura jest w założeniu świadczeniem, które zastępuje, a nie uzupełnia zarobki, to oczywistym się staje, że ukształtowany w Polsce system ubezpieczeń społecznych, ograniczając prawo własności, nie narusza istoty tego prawa.

Ustawodawca ma obowiązek zagwarantowania minimalnego zakresu prawa do zabezpieczenia społecznego, odpowiadającego wskazanej wyżej konstytucyjnej istocie tego prawa, przy poszanowaniu pozostałych zasad i norm konstytucyjnych wyznaczających granice jego swobody we wprowadzaniu zmian do systemu prawnego, a w szczególności zasady ochrony zaufania jednostki do państwa, zasady ochrony praw nabytych oraz wymogu zachowania odpowiedniej *vacatio legis*.

Za Sądem Najwyższym (por. wyrok Sądu Najwyższego z dnia 4 czerwca 2008 r. II UK 12/08, M.P.Pr. 2010/1/43 -47 LEX 534978) podkreślić należy, że system emerytalny ma charakter powszechny i jego celem jest urzeczywistnienie zawartego w art. 67 ust. 1 Konstytucji prawa każdego obywatela do zabezpieczenia społecznego na wypadek osiągnięcia wieku emerytalnego. Nie został on skonstruowany przez ustawodawcę dla indywidualnych ubezpieczonych, z uwzględnieniem ich przymiotów osobistych takich jak zaradność, przedsiębiorczość, znajomość reguł rynku

kapitałowego, przewidywalność czy przezorność, ale dla ogółu osób objętych ubezpieczeniem, które w przyszłości staną się beneficjentami systemu emerytalnego.

Reasumując, Sąd na mocy art. 477¹⁴ §1 k.p.c. odwołanie ubezpieczonego oddalił.